

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ, ПРАВИЛА, ПЕРСПЕКТИВИ

4 березня – 14 квітня 2024 року

УДК 37.09"364/366"(062.552)

О-72

Організаційний комітет:

Олефіренко Тарас – кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Русаків Сергій – кандидат філософських наук, професор, директор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Матвієнко Олена – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Кушнірук Світлана – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Гурковська Тетяна – старший науковий співробітник Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, тренер ЮНІСЕФ за програмою «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні».

О-72 Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 368 с.

ISBN 978-966-397-386-9

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи» (4 березня – 14 квітня 2024 року).

УДК 37.09"364/366"(062.552)

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2024

ISBN 978-966-397-386-9

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2024

МОВНА ДИНАМІКА В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ЗМІН У ЛЕКСИЦІ, ГРАМАТИЦІ ТА КОНТЕКСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Саламін Н. А.

*викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

Слова та вирази, неологізми та фразеологізми, які описують та характеризують нові виклики, ідеї, терміни, системи, зміни, з'являються у відповідь на нові обставини, та допомагають адаптуватися в швидкоплинному світі описуючи різноманітні концепції. Зазвичай мовні трансформації та інновації відбуваються під впливом певних історичних подій та змін в житті людства.

Оскільки, в умовах повномасштабної російсько – української війни, відбулись радикальні зміни, у всіх сферах життя, починаючи від економічної та політичної галузі та завершуючи мовними трансформаціями. Тим самим, зумовило зміни у лексиці, граматиці та контексті, не лише української мови, яка набула символу єдності, сміливості, та волелюбства, але й зміни торкнулись англійської мови. «Зв'язок між мовою й війною простежується протягом усієї історії людства, що особливо яскраво відображено в американській літературі. Потужний вплив війни на мову в сучасному світі є беззаперечним, оскільки воєнна лексика, яка охоплює не лише військові технології й стратегії, але й психологічний стан, суперечки та емоції, швидко заповнює всі засоби масової інформації» [1].

Лексичні одиниці, які утворились в англійській мові під час війни, набули широко масштабного поширення та активно закріплюються у повсякденному мовленні, в засобах масової інформації, соціальних мережах, при публікації статей та підручників. Які за допомогою нових лексем, описують події, додають емоційного підсилення та привертають увагу мільйонів людей, до обставин, які відбуваються в Україні, під час повномасштабного вторгнення. Тож, збільшення військової техніки, зміцнення сил оборони, регулярні спільні тренування та навчання українських та іноземних військових, стали основною передумовою до вивчення політично – військової лексики англійської мови.

Загалом, термінам військової сфери притаманні такі характеристики, як: стилістична нейтральність, адекватність, лаконічність, наявність дефініції. У спеціальних словниках до військової термінології

відносять такі терміни, які несуть загальновійськовий зміст. Сюди ж додають вузькоспеціальні та технічні терміни. Також зустрічаються і такі критерії, як терміни щодо позначення зброї, бойових дій, ідеологій, військового звання, посади, команди тощо. Багато інновацій у військово-політичній лексиці можемо спостерігати в кіберпросторі. З останніми розробками кібератак та кіберзахисту, з'явилося багато нових термінів, пов'язаних з кібербезпекою. Наприклад, cyber warfare (укр. кібервійна), cyber-attacks (укр. кібератаки), cyber deffence (укр. кіберзахист) тощо [2].

У своїх висловлюваннях велика частка кореспондентів старається зберігати нейтралітет і уникати вживання образливих коментарів. Хоча можна відшукати статті, де журналісти висвітлюють усі слова українських громадян. До прикладу, такі слова як rashists (укр. рашисти), Putler (укр. Путлер), orcs (укр. орки), TikTok troops (укр. ТікТок війська). Рашисти – це військові російської армії, Путлер – це Путін. Слово «орки» має два значення: пряме значення цього терміну – вигадана істота з фантастичних творів; переносне значення – російські військові. Надання цьому слово нової номінації пов'язане із зовнішнім виглядом цих істот, які мають нелюдські якості, що також притаманні «другій армії світу». ТікТок війська – це армія кадировців, які тільки знімають свої «подвиги» на відео, не займаючись військовими завданнями. Це підтверджує такий факт, що виникнення нових слів – це процес творчий, і моментами гумористичний.

Вміння українців пожартувати та переоцінити дійсність допомагає не тільки залишатись на позитиві, а й продукувати виникнення нових слів. Найекспресивнішими неологізмами вважаються ті, які описують ворога, що, як не дивно, становить високий відсоток серед лексичних інновацій.

Під час перекладу англійських неологізмів на українську мову, багато з них є утворені шляхом запозичення. Наприклад, слова анексувати (англ. to annex), сепаратист (англ. separatist, утворене від слова to separate), донатити (англ. to donate), бле-кауті (англ. blackouts), деескалація (англ. de-escalation), геноцид (англ. genocide), тероризм (англ. terrorism), саміт (англ. summit), референдум (англ. referendum), військовий блогер (англ. blogger). Також сюди відносимо назви видів техніки, наприклад Джавеліни (англ. Javelins) та Стінгери (англ. Stingers) [3].

Також, за видом мовної класифікації існують неосеміми. Наприклад, cyborg (укр. кіборг; непряме значення – фантастична особа, пряме значення – український військовий), hawks (укр. яструби; пряме значення – різновид птахів, переносне – прихильники путінського режиму), Berkut members (укр. «беркутівці»; пряме значення – різновид птахів,

переносне – спецпідрозділ міліції), goodwill gestures (укр. жест доброї волі; пряме значення – припинити військові дії та добровільно покинути окуповану територію; переносне – втеча російських військових з поля бою), Mordor (укр. Мордор; пряме значення – вигадана казкова область, пряме значення – росія) [2].

Під час аналізу вилученого матеріалу, виявлено деякі неологізми-фразеологізми з ідіоматичною семантикою. Наприклад, shell hunger (укр. снарядний голод), sixth column (укр. шоста колона), troll farms (укр. ферма тролів), bot factories (укр. фабрика ботів), dirty bomb (укр. брудна бомба), little green men (укр. маленькі зелені чоловічки) polite men (укр. ввічливі чоловіки), to be taken to a black site (укр. відправляти в чорну зону), "kangaroo court" (укр. суд-кенгуру), Tiktok troops (укр. Тік-ток війська), electronic Gulag (укр.електронний Гулаг), pocket nationalist (укр. кише-ньковий націоналіст), "nuclear hostage" (укр. ядерна заручниця), "Heavenly Hundred" (укр. Небесна Сотня), "information troops" (укр. «інформаційні війська») [2].

Отже, аналіз лексичних інновацій, свідчить про тісний зв'язок між війною та лексичними перетвореннями в англійській мові, про стійку тенденцію до високого рівня емоційного складника в процесі утворення нової лексики обставини [1].

Зважаючи на сьогоднішній день, варто зауважити, що війна в Україні не лише змінила життя кожного українця, але й посилила кількість інформації в інформаційному просторі. Тим самим відбулось наповнення української та англійської мови, новими військовими термінами, лексемами, неологізмами, фразеологізмами, що зараз є надважливим аспектом війни. Адже, англійська мова дозволяє нам подавати та отримувати інформацію з іноземних джерел, комунікувати з партнерами і світовими лідерами, для постійної зовнішньої та внутрішньої підтримки, також для забезпечення безперервного процесу та загартовування бойового духу, постачання зброї та гуманітарної допомоги. Тож, англійська мова, є не лише мовою міжнародного спілкування, але й дозволяє швидше опановувати нові технології, в тому числі у військовій сфері, оскільки Україна отримує багато західного озброєння, зокрема літаки F-16, на яких виконують бойові завдання українські пілоти.

Тому, виконана розвідка є одним з аспектів, розуміння та усвідомлення важливості політичної та соціальної комунікації в період війни. А застосування нової військово – політичної лексики найбільше спостерігається під час опису бойових дій на території України. Це зумовлено появою інновацій у військовій сфері, та необхідністю актуалізувати застарілий матеріал.

Література:

1. Жулінська М., Круглій О. Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. Т. 3, № 14. С. 103–110. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/277>
2. The BBC www.bbc.com
3. The BBC www.bbc.com/ukrainian

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА І ОСВІТНІ ПОСЛУГИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧАЛЬНОГО ЧИННИКУ ЗРОСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Сафронова Г. В.

*викладач кафедри загально-правових
та соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Теоретико-методологічні проблеми правових відносин у галузі освіти, психолого-педагогічні питання і мотивація дотримання норм законодавства на виконавчому та особистісному рівнях кожним суб'єктом правових відносин потребують уважного вивчення і прийняття відповідних рішень. Стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не задовольняють потреби суспільства. Актуальними завданнями залишаються збереження і поширення кращих традицій національної системи освіти, забезпечення доступності здобуття якісної освіти для всіх громадян та входження вітчизняної системи освіти в освітній і науковий простір Європи. Удосконалення системи освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні – визначальна соціокультурна проблема, вирішення якої полягає в приведенні освіти у відповідність до нових соціально-економічних вимог, визначенні пріоритетних напрямів освітньої політики, стратегії і тактики дій відповідно до потреб суспільства і ресурсів держави, створенні освітянських програм, необхідних для послідовного економічного і соціального розвитку суспільства, а також індивідуального культурного самовираження особистості в суспільстві. Нові умови суспільного розвитку потребують змін у підготовці до реалізації можливостей

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД:
ВИКЛИКИ, ПРАВИЛА, ПЕРСПЕКТИВИ**

4 березня – 14 квітня 2024 року

Підписано до друку 17.04.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 21,39. Тираж 100. Замовлення № 0524-037.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»
79000, м. Львів, вул. Технічна, 1
87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44
Телефон: +38 (050) 658 08 23
E-mail: editor@liha-pres.eu
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.